

Tartumaa raamatukoguhoidjate meele- ja häälekandja

Meie Leht

Nr. 3 (10) 21. oktoober 2005

Kuletuspäiv

*Kiä sina olet vai ei ole,
ku värvilidsin rõivin om puu?
Ehk tuu sääl unetadu Jummal
maa sehest vasta küinitäs suu,*

*ääd sõnumit taht sulle saata,
et pää ei nõrguss talve poole:
pikk üü om palt päivä mustand,
aig pimedä kätte ei koole!*

Mats Traat

PUUD TORETSEVAS VÄRVIRÜÜS:
Loodus valmistub talveuinakuks.

IKKA JA JÄLLE KIRJANDUSLIKUS SELTSKONNAS: „Kirjanikud vestlevad isekeskis... ja lugejaga... ja minuga“ – Tartumaa parim raamatukoguhoidja Aasa Sulg on sõnastanud Melliste raamatukogus tehtud fotole superhea pealkirja.

Aasa Sulg – parim Tartumaal

Kolleegid tunnustasid Melliste raamatukogu juhatajat

Kolleegide tahtel valiti Tartumaal selle aasta parimaks raamatukoguhoidjaks Aasa Sulg Mellistest.

Aasa Sule kandidatuuri toetas 19 kolleegi, kes tõid ennekõike esile Aasa alalise pühendumise vaimuse hoidmisele.

Laine Meos Rõngust sai 14 toetushäält. Äksi raamatukoguhoidjale Anita Priksile andis oma poolehoiu 9 kolleegi. Lea Tali (Lohkva raamatukogu) ja Maret

Lukken (Ilmatsalu raamatukogu) kogusid 5 toetajat.

Hääletamisest võttis osa 52 raamatukoguhoidjat.

Eelmistel kordadel on pälvinud Tartumaa parima raamatukoguhoidja tiitli **Ene Runtel** (aastal 2001, Järvelja) **Karin Evik** (2002, Vedu), **Tiina Arike** (2003, Mäksa) ja **Virve Tamm** (2004, Laeva).

Toivo Ärtis

Raamatukogurahvas avastusretkel Kambja vallas

Tartumaa külakogude raamatukoguhoidjad ja neile Tartust, Põlvast ja Tabiverest külla tulnud kolleegid kohtusid juunikuul lõpul suvelaagris, mille põhikorraldajaks oli Kuuste raamatukogu juhataja Heli Nemvalts.

Tartumaa keskraamatukogu kohustusi täitva Kõrveküla raamatukogu direktori Hele Ellermaa hinnangul oli tänavune laager varasematest erinev: „Saime sel korral väga põhjaliku ülevaate võõrustava valla elust minevikus ja praegu.“ /Loe lk 5 & 6/

Põlvamaa ja Läänemaa raamatukoguhoidjad käisid Tartumaal uudistamas (lk 3 & 4)

Arvamisi raamatust ja võimust Peeter Oleski sõnastuses (lk 7 & 8)

„Sõjakäigu trofeesid“ näeb Kõrvekülas (lk 13)

Aasa Sulg – tõeline maa sool, vaimsuse kandja

„Aasa on pühendunud raamatukogutöötaja ja andnud endast palju kodukandi rahvale.“

On äraütlemata meeldiv, et Melliste raamatukogu juhataja Aasa Sulg valiti tänavu kolleegide poolt Tartumaa parimaks raamatukoguhoidjaks. Ametlikult sai Aasa Sulg tunnustuse viimasel aastal kordasaadetu eest, kuid teda pikemat aega tundvad inimesed võivad südamerahus vanduda, et Aasa oleks igati väärt ka elutöö autasu. Küllap see veel tuleb...

Sõnadesse valatult kõlab ehk liiga pretensioonikalt, kuid Aasa Sule elutöö on olnud ikka ja alati vaimsuse hoidmine, levitamine, kaitsmine... Võim ja valitsus on Eestis küll vahetunud, kuid Aasal on tulnud jääda barrikaadile. Vahetunud on ju üksnes vaimsuse vaenaja: punaideoloogia asemel painab meie inimesi ja kultuuri, kogu rahvuslikku edasikestmist rahavõim ja tarbijalikkus.

A & O: Aasa Sulg

*Aasa Sulg sündis 3.septembril 1942 Pala vallas Jõgevamaal.

*Koolitarkust omandas Mustvee ja Maarja keskkoolis, erialased teadmised sai Viljandi Kultuurikoolist ja Tallinna Pedagoogilisest Instituudist.

*Aasa on töötanud Maarja kultuurimaja kunstilise juhina ja Rahinge koolis pioneeri juhina.

*Raamatukogunduslikku tööd alustas Aasa Laiuse külaraamatukogus 1963. aastal, jätkas Pala raamatukogus ja Tartu linnaraamatukogus.

*Juba 35 aastat elab ja töötab Aasa Sulg Tartumaal, juhatahes Melliste raamatukogu tööd.

*Aastatel 1977-1990. aastani töötas ta lisaks põhitööle veel Raamatuühingu Tartumaa organisatsiooni sekretärina, olles samas ka Tartumaal tegutsenud majanditevaheliste raamatuklubide "Pähik" ja "Iva" tegevjuht.

*Aasa on tegutsenud giidina.

KODUKANDI VAIMUKANDJA:

„Muinasjutu saatel sammun kodukiila teel“ – pildiloleva koduloolise materjali pealkiri sobiks igati tabavalt ka Aasa Sule elu ja tegevuse reklaamauseks

*Aasa Sulg on väga õppimisaldis ja uute ideedega kaasaminev. Kuigi algul pani arvutiga suhtlemine teda lausa nutma, on Melliste raamatukogu fond praeguseks Urramisse sisestatud ja vööt-koodistatud, laenutamine toimub elektrooniliselt.

*Aasa on osalenud mitmetel täiendkoolitustel (näiteks Rahvakultuuri Keskuse "Vaimuvara" ja täiskasvanute koolitaja kursustel, Tartu Ülikooli internetipõhisel kursusel "Dialog privaatse ja avaliku elu vahel", Junior Achievementi Arengufondi projekti "Kodukandi Säde-noored" ja Maaelu Arengu Instituudi Tartumaa külavanemate koolis.

*Aasa Sulg ja seltsiliikumine on lahatamatud.

*Aasa initsiatiivil ja kaasalöömisel on asutatud mitmed seltsid: Tartumaa Koduloo Seltsing, MTÜ Kodukant Tartumaa, mille tööd juhtis aastatel 1998-2005, MTÜ Kodukoht Mäksa, Mäksa Maanaiste Selts, Öpiringide Selts "Semud".

*Aasa on olnud edukas projektide kirjutamisel ja juhtimisel.

Tunnustuste panek

Aasa Sulg sai 165. Tõeline maa sool, vaimsuse kandja.

Karin Evik

Pakun selle aasta parimaks Aasa.

Arvan, et ta on maakonnas parim projektide kirjutaja. Nagu me teame, kasutas ta läinud aastal raamatukogu remondiks valdavalt projektiga taotletud raha ning tänavu on jälle rauad tules.

Eks ole Aasa ka üks tublimaid lugejatesse ja ametnikesse vaimsuse süstijaid. Ikka ja jälle tunneb ta muret tänase raha-

ja e-maailma pärast, kus tõelised vaimuväärtused kipuvad kaduma.

Muidugi on see minu isiklik arvamus. Kindlasti on meil veel palju väga tublisid, kuid kahjuks ei tea.

Vaatamata eale, paistab Aasa ka seminaridel ikka teiste hulgas oma ideedega kõige paremas mõttes silma.

Tervitustega

Ene Runtel

Tõrvandi raamatukogu annab oma kaks häält Aasa Sulele kui parimale Tartumaa raamatukoguhoidjale.

Aasa on pühendunud raamatukogutöötaja ja andnud endast palju oma kodukandi rahvale. Peale raamatukogutöö korraldab ta kultuuriüritusi, on nende ürituste

eestvedajaks, osaleb aktiivselt maanaiste seltsi töös.

Kui korraldasime veel raamatuklubi "Pähiku" üritusi, oli Aasa see, kes kutsus esinejaid, tellis kutsed, millele oli ka tekstilise osa ise eelnevalt ette valmistanud.

Aasa hoolitseb väga oma vaimsuse kõrgel püsimise eest, täiendab end, loeb palju, kirjutab luuletusi.

Et renoveerida Melliste raamatukogu ja muretseda sinna ajakohane mööbel, kirjutab Aasa ise projekte.

Tema kohta kehtib vanasõna: "Kes teeb, see palju jõuab".

Soovime Aasale veel palju jõudu ja tervist edaspidiseks!

Marje ja Liivi Tõrvandist

Väärtnõte Tõnu Önnepalult Aasa Sule valikul:

“Eesti uue iseseisvuse esimene aastakümme läks minevikust lahti rebimise tähe all. Vahel tundub, et tõmme oli liigagi võimas. Kultuur jäi minevikku, majandus tormas tulevikku ja inimesed kõlguvad nende kahe vahel. /---/

Inimesed vajavad kultuuri, kuigi nad seda alati ise ei tea. Mitte kultuuri kultuuriministeeriumi haldusala mõttes, vaid kultuuri laterna mõttes, mis valgustab meile meie päritolu ja ühtlasi tulevikku, mis kinnitab, et me oleme keegi, tuleme kuskilt ja läheme kuhugi.” (“Uus maailmakord ja meie kultuur”, Postimees, 29.12. 2004)

„Raamatukoguhoidjad on üks nutikas rahvas.“

Läänemaa raamatuvahendajad imetlesid kolleegide tööd Elvas, Laevas ja Põltsamaal

Sinasõprus

Bussitais Läänemaa raamatukoguhoidjaid võttis kaunil sügishommikul suuna Tartumaa poole, et kaeda kaugemate kolleegide tegemisi.

Esimese pikema peatuse tegime veel roosides Põltsamaal.

Läänlased Põltsamaal

Maakonna keskraamatukogu direktori **Rutt Rimmeli** juhatusel imetlesime renoveerimise käigus poole rohkem pörandapinda omandanud hoone uut ja kaasaegset sisustust ning lasteosakonna julgeid värve. „Meeldisid raamatukogu väga konkreetsed nõudmised lugejaile ning asjaajamise kord,“ arvasid meie maakonna raamatukogutöötajad.

Edasi ootas meid pisut vanem kui saja-aastane aedlinn Elva.

Läänlased Elvas

Raamatukogu juhataja **Imbi Härson** tervitas juba trepil. Tema sõnutsi loeb nende majas üle 1500 elvalase. Ruumidesse mahub lahedalt ära ligi 30000 mitmesugust teavikut. Meid üllataski kõige enam ruumide avarus. Ja kui palju valgust! Ja mis kena ning otstarbekas sisekujundus, kus mõeldud kõigele ja kõigile!

„Raamatukoguhoidjad on ikka üks nutikas rahvas,“ kommenteeris keegi.

Rõõmsalt kohtusid Haapsalu lasteraamatukogu juhataja **Kristi Alaküla** ning

KOHTUMISRÕÕM JÄÄB KAUAKS MEELDE: Lasteteeninduse juht *Kristi Alaküla* Läänemaalt ja *Ilme Paris* Elvast.

tema Elva kolleeg **Ilme Paris**, sest uutes tingimustes on koht ka lasteraamatukogul.

Möödasõidul põikasime sisse Tõravere Observatooriumi teadusemeeste juurde, aga tähti ju päeval ei näe!

Meie viimases sihtkohas Laeva raamatukogus aga särasid tähed...

Kuidas teisiti nimetada **Virve Tamme** ja **Gerda Lugust**, kodukandi kultuuri tõelisi eestvedajaid.

Läänlased Laevas

Läänemaa raamatukogude juhatajad uurisid raamatukogu kroonikat ja kodulekartoteeki, kus sees materjale pea Lae-

va raamatukogu asutamise aastast alates. Küsimusi jätkus raamatukoguprogrammis Urram laenutamise, rahvapärimeste kogumise, teatritegemise ja seltsiliikumise kohta.

„Mälestus sellest kohtumisest soojendab veel kaua meie südameid,“ ütles Laeva raamatukogu juhataja Virve Tamm läänlasi koduteele saates. Meiegi südameid, kallid kolleegid!

Aitäh ja edu teile kõigile!

Lea Pett,

Lääne Maakonna Keskraamatukogu
pearaamatukoguhoidja

Õnnitleme kolleege - sügiskuude sünnipäevalapsi

Tähtpäevakajastus

Septembrikuu sünnipäevalapsed

03. september	Marika Soots	54
03. september	Aasa Sulg	63
09. september	Imbi Härson	44
11. september	Leili Nurmoja	57
14. september	Riina Gordejeva	40
16. september	Viive Vink	43
21. september	Helsi Hammer	59
25. september	Anne Freienthal	45

Oktoobrikuu sünnipäevalapsed

03. oktoober	Ille Edenberg	45
07. oktoober	Veera Orlova	69
13. oktoober	Ene-Tiina Zooper	54

15. oktoober	Laine Meos	63
17. oktoober	Tiiu Rõzova	56
23. oktoober	Ilme Paris	60
25. oktoober	Aili Annast	43
31. oktoober	Helju Kurs (<i>pensionil</i>)	65

Novembrikuu sünnipäevalapsed

03. november	Piret Terve	35
09. november	Kaja Schultz	43
19. november	Hilja Kikerpill	56
26. november	Liivi Tenno	40
28. november	Anna Toropova	54
30. november	Virve Tamm	69

„Meie Lehele“ andsid sisu ja vormi
Hele Ellermaa, Heikko Ellermaa, Toivo Ärtis.

Toimetuse telefon: 741 4306, e-post: meieleht@hot.ee.
NB! Kõik kaastööd on ikka ja alati oodatud!

Põlvamaa raamatukogurahvas väisas Tartumaad

„Kohtusime oma ala väga hästi tundvate, palju jõudvate, säravate inimestega.“

Silmaring

23. mai hommikul, kui suur hulk Põlvamaa raamatukoguhoidjaid naabermaakonna poole teele asus, paistis päike juba palavalt.

Reisisihid olid Hele Ellermaa ja Aasa Sule lahkel abil seatud.

Põlvalased Mellistes

Buss sõitis kolmveerandtunnikese ja peatus Melliste raamatukogu juures. Lahke ja rõõmsameelne perenaine tutvustas oma uue kuue saanud valdusi. Aasalt saime ka väga olulise meeldetuletuse: väärtustada ja hoida raamatut. Muidugi teame seda (teavad kõik raamatukoguhoidjad!), aga kas me seda arvutituhinas ikka unustama ei kipu? Aasa kleebib vöötkoodi esikaane siseküljele, kuigi suur maailm on eelistanud tagakaant, et oleks hõlpsam raamat arvuti alt läbi lükata. Raamat ei ole telliskivi ja niipalju aega ja austust raamatu vastu peab raamatukoguhoidjal olema, et raamat avada! Selline on Aasa sügav veendumus.

Käisime vaatamas ka tuluut laululava, mis on Aasa kirjutatud projektidest alguse saanud. Sel aastal on olnud palju juttu, mida raamatukoguhoidja lisaks oma põhitööle peab jõudma ja suutma ja kas ikka... Ei, siinkohal ei taha jälle diskussiooni ärgitada, vaid tegija(te)le austust ja tunnustust avaldada.

Tänuhulga meelel lehvitasime Aasale ja võtsime suuna Peipsi poole, kuigi ega järve ennast päeva jooksul suurt näinudki.

Põlvalased Alatskivil

Alatskivil suundusime looduskeskusesse, kus saime teada veel ühe põneva raamatu(liigi), kui nii sobib öelda, olemasolust. Alatskivi valla maanõuniku Andu Tõrva eestvedamisel on valminud puude pikilõiked, mis nii vormilt kui sisult raamatut meenutavad. Võib ju sealt välja lugeda terve puu elukäigu aastate kaupa. Andu Tõrva ei pidanud paljaks meie peale oma puhkuseaega kulutada ja nii me koos temaga puuraamatuid lehitsesimegi. Tema jutud kasest, mustast ja hallist lepast, jalakast, toomingast, pihlakast ja veel mõnest teisestki puust olid väga haaravad. Tore oli hiljaegu kuulda, et suve jooksul veel mitu puuraamatut valmis sai.

MTÜ Alatskivi Looduskeskuse infojuht Reet Ainsoo tutvustas Euroliidu projekti PHARE ESC 2000, mille Peipsi-veere alaprojekti juht ta oli. Projekt hõlmas

ÄMBLIKUMÄNG ALATSKIVIL: Mängujuhi Reet Ainsoo (kaustaga) pilgu all on haaranud liidriohja Aado Kuhlap Põlva Keskraamatukogust.

õige mitut Peipsi-äärset valda ja selle raames sai korda tehtud Alatskivi lossi katus, avatud Setu Talumuuseumi tsäimaja meie maakonnas Värskas (tulge vaatama ja setu hõrgutisi maitsma!) jne. Ilmus ka Peipsi-veere kultuuri- ja loodusrada tutvustav raamat "Saatses Vasknarvani" koos CD ja kaardiga (2005).

Looduskeskuses pani Reet Ainsoo meid ämblikumängu mängima. Teisisõnu on see on üks meeskonnatöö harjutus: nõoriga, mille otsas on konks, tuleb täheklotsid õigesse järjekorda seda, et moodustuks sõna. Oi, kui raske see oli! Järeldus: igas meeskonnas peab olema juht, kelle eestvedamisel tegutsetakse, muidu veetakse nagu luik, haug ja vähk eri suunda.

Olgu veel öeldud, et looduskeskus asub endises mõisa ait-kuivatis, mida praegu Euroliidu programmi EAGLE abiga renoveeritakse.

Põlvalased Kolkjas

Siis oligi aeg sõita Kolkjasse tutvuma vanausuliste muuseumiga. Ühtviisi huvitavad olid nii perenaise Anna Portnova põhjalik vanausuliste elu-olu tutvustus, mida ta sidus ka kaasaegse eluga, kui ka ekspositsioon ise.

Muidugi astusime ka üle Kolkja raamatukogu läve. Kuna ruum on nõnda pisike, siis meie rohkearvuline seltskond korruga sisse ei mahtunud. Mis sellest! Raamatukogu juhataja Kiriakija Ratmanovaga oli huvitav vestelda kõigil.

Mis seal salata, eks olnud meie Kolkjasse tulekul ka üks asine eesmärk. Mui-

dugi arvasite te õigesti: just sibularestorani me keha kinnitama läksimegi.

Põlvalased taas Alatskivil

Ja siis viis buss meid tagasi Alatskivile. Renoveeritav Alatskivi loss sai põnnigust keldrini läbi käidud, saatjaks kübeke põnevust ja salapära. Ka meie fantaasia pani teejuht, SA Alatskivi Loss juhataja Külli Must hästi tööle, sest sügiseks pidid korda saama peasaal, söögisaal, paruni kabinet, salong ja vestibüül. (Ja need ruumid said valmis! Lisaks on lossis nüüd ka korralik keskküte, garderoob, tualetid.)

Vaikselt oli õhtu kätte jõudnud ja meie reisiseltskonnal hakkas äkki kiire. Vaja oli ju osa rahvast Tartus bussidele poetada.

23. mai oli meie jaoks märkimisväärne päev mitmel põhjusel. Esiteks sellepärast, et oli esimene suvesoe ilm sellel aastal. Aga teine põhjus on eelmisest palju tähtsam: kohtusime oma ala väga hästi tundvate, palju jõudvate, säravate inimestega.

Külli Ots,

Põlva Keskraamatukogu
pearaamatukoguhoidja

Tööjuubel

Aasa Sulg – Melliste raamatukogus töötanud 35 aastat.

Imbi Härson – Elva linnaraamatukogus töötanud 20 aastat.

Riina Gordejeva – Lääniste raamatukogus töötanud 20 aastat.

Poolsada raamatukoguhoidjat Kambja vallas

Tartumaa raamatukogud said kingituseks Kambja valla, kooli ja kiriku trükiseid

Koosmeel

Risti-rästi läbi Kambja valla

Raamatukoguhoidjate laagri avapäeva sisustas bussiekskursioon Kambja vallas. Giidiametis särasid Vana-Kuustes sündinud ning kasvanud **Heli Nemvalts** ja pärast ülikooli lõpetamist Vana-Kuustesse tööle ja elama tulnud **Anne Palumets**.

Reisiseltskond tegi esimese peatuse Reola raudteejaama juures. **Henrik Visnapuu** mälestuste ja luuleridade abil püüti endale silme ette manada, milline oli Vana-Kuuste ja selle ümbrus 20. sajandi esimestel aastatel, kui tulevane kirjanik sealkandis kasvas ja Sipe kooli käis. Vabadussõjas langenutele püstitatud samba juures meenutati Röövlimägede piirkonnas 1919. aastal peetud lahinguid ning neis langenuid mälestama seatud kivi-tähise endagi saatust ajavoolus.

Kogu ekskursioonipäeva vältel puistasid giidid hoole ja innuga ekskursantide teadvusse aina uusi ja uusi fakte tuntud kambjalastest ja siinsest rikkalikust aja- ja kultuuriloost. Näidati nii Kambja valla kõrgeid mäetippe kui ilusaid järvi, tutvustati paljusid looduslikke, kuid ka inimese poolt rajatud vaatamisväärsusi. Käte juhutati näiteks kirjanik **Kalju Kanguri** ja legendaarse sõjamehe **Julius Kuperjanovi** kodutalude asupaigad, kuid esile tõsteti ka paljusid praeguse aja heakor-rastatud maakodusid. Jutustati legende ja lugusid rahvasuust...

Erinevatest maanurkadest tulnud raamatuvahendajad võtsid üllatusega teadmiseks, et pisikese Kūti järve äärde on rajatud **Harri Kolsari** eestvedamisel sooliidne mälestuspaik vallooni sõjameestele. Vapraste valloonide rasketest lahingutest ja ränkadest kaotustest Eesti pinnal Teise maailmasõja ajal võib lugeda hiljuti raamatukogudesse jõudnud Mart Laari teosest „Emajõgi“. Seal avaldatud andmeid kasutas ka Heli Nemvalts oma giidijutus.

Raamatukogutöötajad nägid Kambja vallas veel teistki kodanikualgatuse korras püstitatud mälestussammast, mille kohta kahjuku teatmeteostest esialgu infot ei leia. **Heiki Kortspärna** Krista talu õuel kõrguv obelisk (avatud aastal 1999) mälestab kõiki Eesti Vabadussõjas võidelnud mehi, kelle esindajad olid aastal 1934 korralistel valimistel võimule tulemas, kuid langesid hoopis president Pätsi poolt organiseeritud repressioonide ohvriks. Hoogsas keskustelus raamatukoguhoidja-

KIRI ALGAB KIRIKUST, RAHVAS ALGAB RAAMATUST: Kambja legendaarne raamatukoguhoidja Vaiki Agarmaa sõna võtmas kiviraamatu juures.

tega avaldas Heiki Kortspärn arvamust, et pärast Pätsi „vaikivat olekut“ ja nõukogude propaganda aastakümneid on eestlaste rahvuslik vaim sedavõrd nõder, et uusi vabadussõdalasi, kes meie iseseisva riigi juhtimist tervendada ja mõjutada püüaksid, praegu ei ole ega ilmselt ka ei tule.

Kambja valla kaunimate kodude külastamine pakkus raamatukoguhoidjaile mõistagi elavat huvi, sest eks nendegi seas on üksjagu neid, kel oma maja korras hoida ja/või aed harida. Vabariigi presidendi poolt kodukaunistamisauhinna esile toodud **Aimi ja Ülo Ploomi** ning **Eve ja Martin Kraaneri** koduaedades jalutajad said taas kinnitust teadmisele, et silmarõõmu pakkuv ilu sünnib vaid seal, kus valitseb loov vaim.

Perekond Kraaneri koduaias võisid raamatulaenuajad omal nahal ka järgi proovida, kuidas mõjutab neid energiasammas.

Maast, rahvast ja raamatust

Kambja vallavanem **Ivar Tedrema** kohtus raamatukogurahvaga uues koolimajas. Kui kohvi- ja kringlipaus möödus ja esimesed jutud räägitud, tegi vallavanem külalistega ringkäigu valmivas hoones, kus leiavad endale asupaiga kool, kultuurimaja ja raamatukogu koos avaliku internetipunktiga. Uudistajate omavahe-listest kommentaaridest kuuldus, et väga meeldivaks peeti hoone värvilahendust ja valgusküllasust, raamatukogu ruumid võlusid aga avarusega.

Ivar Tedrema tutvustas külalistele ka rahvakooli memoriaali ja teisi mälestus-tähiseid kiriku juures ja kirikus. Raamatu-

kogutöötajate esimene ühisfoto tehti mõistagi avatud raamatut kujutava kivitähise ees. On ju kiviraamatu ühel leheküljel pronkstähitedesse valatud **Hando Runneli** tõdemus: kiri algab kirikust, rahvas algab raamatust. Kiviraamatusse jõudis see mõttetera tänu **Vaiki Agarmaale** – Kambja raamatukogu juubelikutsele valitud moto jäi silma ka kivitähise loojaile.

Ivar Tedrema sõnul peaks aga iga inimene, eriti maomanik, aeg-ajalt tulema ja üle lugema kiviraamatu teisele leheküljele paigutatud omaaegse maapoliitiku **Kaarel Liidaku** mõtte selle kohta, et meie maa peaks olema siiski eesti põllu-mehe käes.

Põhjaliku vallaelu tutvustamise lõpetas Ivar Tedrema kirikus soovitusel, et raamatukoguhoidjad võtaksid kaasa ja viiksid omakandi inimestele uurimiseks meie valla, kooli ja kiriku trükiseid (“Nimekaid kambjalasi”, “Kambja vald”, “Tootsi taskud”, Kambja kiriku voldik jt).

Kui ekskursandid õhtul Kuuste koolimajja oõmajale jõudsid, tutvustas **Heli Nemvalts** “oma valdusi” ja kodukandiga seotud kirjarahvast ning raamatuid.

Infoküllast laagripäeva jätkas **Vaiki Agarmaa**, kes meenutas oma kirkaid tööaastaid raamatukogudes ning päeva lõpetuseks pani **Viive Vink** laagrilised kõhutantsu õppima.

Teisel päeval vaeti töömuresid (näiteks töökoormust lisavad raamatukogundusega mitteseonduvad kohustused) ja kuulati **Sirje Oleski** ja **Peeter Oleski** loenguid.

Sõnakas härrasmees raamatulaenuajajate ees

Peeter Olesk: „Tarbimine teeb laisaks. Ainult loomine teeb virgaks.“

Mõttehetked

Peeter Olesk, kes on olnud edukas nii vaimupõllul kündmisel kui poliitikaareenil võitlemisel, suutis Tartumaa raamatukoguhoidjate suvelaagris kuulajate tähelepanu püüda juba enne, kui ta oma suu esimeseks lauseks avas.

Lühemat kasvu härrasmees marssis Kuuste kooli saalis kõige kaugemasse nurka ja lajatas seal eemalistujaile oma iseloomuliku kõlaga valjul häälel: „Kõigepealt kaob raamatukoguhoidjal nägemine, viimasena väsib süda.“

Intrigeerivad mõtteavaldused on Peeter Oleskile iseloomulikud. Tema arvamus võib heaks kiita, neile võib vastu vaielda. Sel korral juhtus aga nõnda, et suvepäevade kõnelejeriivi ankrumees oli mitu puhku raamatukoguhoidjate ja nende eelnevate külalisesinejatega sada protsenti sama meelt.

Kas tõesti üks päev korraga?

Peeter Olesk avaldas nõrdimust, et Eesti iseseisvuse filosoofia on rajatud „üks päev korraga elamisele“, teisi sõnu „ratsa rikkaks saamisele“. Ka vallavanem Ivar Tedrema pani laagri avapäeval raamatuvahendajatele südamele, et aina paisuva maamüügihulluse taustal peaks lähtuma Kaarel Liidaku kunagisest tõest, mis nüüd Kambjas pronkskirjas kivitahukale kinnitatud: *meie maa peaks olema siiski eesti põllumehe käes.*

„Selle asemel, et öelda „Kasuta päeva!“, öeldakse nüüd, et elada tuleb üks päev korraga. Ja see teeb mu kurvaks,“ nentis Peeter Olesk, kelle sõnul eestlased ei tohiks olla ja elada ajutistena – suured naaberrahvad seda ei tee. Ka pangad ja suurfirmitad ei ole oma tegevuses ajutised, vaid planeerivad kõike pikalt ette. „Meil käib planeerimine väga visalt, tuulte pealt.“

Plahvatab? Ei plahvata?

Raamatukoguhoidjatega kohtunud poliitikaaldis kambjalane Heiki Kortspärn avaldas oma talu õuele püstitatud vabadussõjalaste mälestusmärgi juures arvamust, et pärast Pätsi „vaikivat olekut“ ja nõukogude propaganda aastakümneid on eestlaste rahvuslik vaim sedavõrd nõder, et uusi vabadussõdalasi, kes meie iseseisva riigi juhtimist tervendada ja mõju-

SIIN ME OLEME: Peeter ja Sirle Olesk (esireas vasakult kolmas ja neljas) töid raamatukogurahva suvelaagrisse uusi fakte ja värskeid mõtteid.

tada püüaksid, praegu ei ole ega ilmselt ka ei tule.

Riigis äärmuslike vahenditega korralloomise teema tõstatas oma vestluses ka Peeter Olesk, kuid tema sõnusti on olukord teine: „Varem või hiljem toimub plahvatus, nagu see oli vabadussõdalaste puhul.“

Oma arvamusel toetus Peeter Olesk eelmisel päeval toimunud Kaitseliidu vanematekogu koosolekult saadud muljetele. Hea erialase ettevalmistusega noored kaitsevälased hakkasid lapspoliitikute nägemuste asjatundjatena lihtsalt vastu. „Noored kaitsevälased on võimu suhtes kriitilised.“

Peeter Olesk tõi näite ühest hea ettevalmistusega noorest kaitsevälasest, kellele asjatundmatu juhtimise ja korraldustöö tõttu anti enne USAsse õpingutele suunamist vaid 6 päeva aega, et korter müüa, pangaga laenuasi klaariks teha ja oma pereelu korraldada. „Lohutasin teda, et küüditamine käis veel kiiremini.“

Peeter Oleski hinnangul on poliitikute suurimaks veaks, et poliitika süvendab inimestes ebakindlust. „Mina poliitiku-na? Mida ma ise tegin?“ viskab kunagine minister ja riigikogu liige õhku retoorilise küsimuse.

Loojate asemele tarbijad?

Kui raamatukogutöötajad jalutasid kambjalaste kaunites koduaedades, võisid nad nentida, et silmarõõmu pakkuv ilu ja loov vaim on sulandunud läbi inimeste töö ühtseks tervikuks.

„Loovust tuleb kultiveerida pikka aega, see ei saa olla valmis kaup,“ leiab Peeter Olesk, kes vaatab pika pilguga pajasid meie aiandus- ja koduajakirju, mis on toodetud välismaiste eeskujul või suisa tõkelised. „Neis ajakirjades õpetatakse inimesi tarbima. Õpetatakse, kuidas osta kaupa. Inimestest, kes on võimelised looma, tehakse tarbijad.“

Kõneleja räägib õpetliku loo sellest, kuidas näiteks valmis aedade müümine on äriiline bluff. Peeter Oleski sõber, Eesti Panga president Andres Lipstok olla püüdnud Viimsisse oma maja juurde aeda osta. Ta pöördunud vastavasse firmasse. Seal võetud 10000 krooni ettemaksu ja soovitatud nõ allhankija. Aiaäri spetsialistid leidnud, et alustuseks tuleks kaevata kraav, mis juhiks krundilt vett ära. Paraku ei olla see õnnestunud, vett tulnud sootuks juurde. Peeter Olesk olla sõbrale siis selgitanud Tammsaare aegadest teada tõe: sellist kraavi, mis vett ära viiks, saavad kaevata vaid naabrid kahasse. Ja lisanud juurde, et sõbrake, mitte valmis aeda, vaid aednikku on sul tarvis.

„Tarbimine teeb laisaks. Ainult loomine teeb virgaks,“ kordab Peeter Olesk oma mõttekäiku. Ta soovib tagasi pöörduda esimesel iseseisvusajal ilmunud kaheköitelise „Aianduse ja mesinduse“ käsiraamatu juurde, mille autoriks oli Jaan Port. „Mina vaatan kodu- ja aiandusajakirju ainult selleks, et teada saada, kuidas teised teevad. Ohtlik on maha kopeerida.“

Toivo Ärtis

Raamatust ja võimust Peeter Oleski sõnastuses

Kui võim raamatukoguhoidjat võõristab, on see õigupoolest ka demokraatia pelgamine

Peeter Olesk: „Ma ei tunne praegusest ajast ühtegi kõrgemat võimukandjat, kelle isiklike sõprade hulka kuuluks mõni raamatukoguhoidja. Kahtlemata oli kirjanduses kõrgema võimu kandjaks A. H. Tammsaare. Tema, kes ta oli inimesena väga suletud, lähemate sõprade hulka kuulus Aleksander Sibul (1884-1981), Tallinna linnaraamatukogu pikaäagne (1921-1950) juht. Mida raamatukoguhoidjast sõber õigupoolest teeb? Ta kas soovib lugemist või refereerib loetut niiviisi, et sellest on kasu mõlematpidi – ühelt poolt saab võimukandja teada seda, mida ei tasu lugeda, teiselt poolt pakutakse talle ekstrakti, mida on tark meelde jätta. Tuleb arvata, et Aleksander Sibul aitas Tammsaaret kummastki küljest.“

Raamatust ja võimust

Sellise pealkirja all võiks rääkida kõigest, sest raamatul on võimu ka nende üle, kes veel lugeda ei oska. Nemad kirja ei tunne, kuid neid õpetatakse kirja järgi. Raamat võib olla seega võimukandja igal pool ehk kõikjal. Ent ka võim võib otsustada raamatu üle kuni tema hävitamiseni ja see ei pruugigi olla tingimata võõras võim. Iga raamatukoguhoidja teab, mida tähendab mahakandmine. Iseenesest see ei ole hävitamine, kuid siiski saab raamat hundipassi. Siinkirjutaja kogusse kuulub Soome Kirjanduse Seltsi sarja "Studia fennica" 23. köide, "Review of Finnish Linguistics and Ethnology" (Helsingi/Vaasa 1980). Selle tiitellehele on löödud Seltsi rahvaluulearhiivi tempel, mille peale on omakorda löödud templijäljend "kõrvaldatud". Ostin selle Seppo Hiltuse antikvariaadist Helsingi kesklinnas, Senatväljaku kõrvalt.

Rahvaluulearhiivi oma- ja kauaaegne töötaja, suur Eesti- ja raamatusõber Kari Laukkanen on pliitsiga kirjutanud raamatu tiitellehele, kus riulil köide asub. Niisiis on keegi pärast teda (Kari lahkus arhiivist aastal 1989) otsustanud, et seda eksemplari pole käsikokku vaja ja viinud selle – arvatavasti koos muuga – Hiltusele müüki. Nüüdsest seisab tiitellehel templite järel: "Kari Laukkase käpaga Rahvaluulearhiivi käsiraamatukokku võetud, aga kellegi tundmatu huligaanse raamatukoguhoidja poolt välja visatud ja Hiltuse antikvariaati müüdüd". Hundipassist sai inskripsioon. Igakord nõnda teatavasti ei lähe.

Raamatukoguhoidja töö on alati väga praktiline. Praktika huvides pole aga kunagi kasulik rääkida ilma äärteta. Käesoleval korral annab need ääred käte igivana tõsiasi, et laialivalgub maailm vajab kogu aeg korrastamist. Raamatukogu tähendab ju *korda*, sest ka raamat ise on *korra tulemus*. "Tihendatud elu", nagu ütles Friedebert Tuglas.

Niisiis alustan ma sellest, kui võim nõuab võim, et raamatukogu oleks korras. Ma ei tunne praegusest ajast ühtegi kõrge-

TÄHELEPANU KESKMES: Peeter Olesk on nii kõne- kui kirjamehena imetlust vääriv – seda tõendab ka tänavu kevadel Kambjas üle antud Forseliuse medal Forseliuse Seltsilt.

mat võimukandjat, kelle isiklike sõprade hulka kuuluks mõni raamatukoguhoidja. Kahtlemata oli kirjanduses kõrgema võimu kandjaks A. H. Tammsaare. Tema, kes ta oli inimesena väga suletud, lähemate sõprade hulka kuulus Aleksander Sibul (1884-1981), Tallinna linnaraamatukogu pikaäagne (1921-1950) juht. Mida raamatukoguhoidjast sõber õigupoolest teeb? Ta kas soovib lugemist või refereerib loetut niiviisi, et sellest on kasu mõlematpidi – ühelt poolt saab võimukandja teada seda, mida ei tasu lugeda, teiselt poolt pakutakse talle ekstrakti, mida on tark meelde jätta. Tuleb arvata, et Aleksander Sibul aitas Tammsaaret kummastki küljest.

Ent kes abistas näiteks Konstantin Pätsi, kelle enda lugemus pidi olema korralik? Sama küsimus ripub Kaarel Eenpalu kohal, sest noorema nooreestlasena oli ta üks meie rahvaraamatukogude liikumise suunajaid, teistpidi aga pidi ta kirjanduse üle otsustama bürokraadina, st. mittesüsteemalilise lugejana.

Kui võim hoiab raamatukoguhoidjast kõrvale, siis raamatukoguhoidja võimust kõrvale hoida ei saa, sest ilma võimuta ei saa raamatukogu mingitki raha. Kõrvalehoidmine ei tähenda seejuures üldsegi mitte seda, nagu meie võimukandjad ei loeks sugugi. Vastupidi, neil võivad olla kodus vägagi korralikud raamatukogud ja nad on raamatukauplustes ning antikvariaatides sagedasedki ostjad. Kuid nagu erakogu kaldub alati elitaarsusesse, on rahvaraamatukogu alati demokraatlikum, nii et kui raamatukoguhoidjat võõristatakse, siis on see õigupoolest ka demokraatia pelgamine.

Kuidas see välja näeb? Arvan veelgi, et kaasajastamata on teave paikkondliku ajaloo kohta. Võtame näiteks koduse Tähtvere. Sellel Tartu linnaosal oma harukogu ei ole, meie kandi suurimaks on Eesti Maaülikooli Raamatukogu ja Tähtvere valla ehk Ilmatsalu raamatukogu asub linnast väljas. Lähim võimalus Tähtvere ajalugu selgitada on kodune arvuti, mille eest saab kätte ka O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu kodulehekülje ja sellelt omakorda rubriigi "Tartu Kodulugu". Otsime sealt märksõna "Paul Ariste" ja saame küll viiteid tema enda kirjutistele ja kirjutistele tema kohta, mitte aga seda, mis oleks informatiivsem – tema biobibliograafiaid, pühendusteoseid ja Paul Ariste artikleid Tähtverest. Õige, need leiab otsisüsteemi "Ester" kaudu, nii et tegelikult polegi tarvis muud kui viidet viimasele. Kõige lihtsam ongi selline viide tekitada!

Liigume edasi. Kauane tähtverelane (ja Paul Ariste naaber) oli loomahistoloogia professor Julius Tehver (1900-1990), suur kodu-uurimise edendaja ning looduskaitseja, kelle üheks teeneks koos teistega on ka Tähtvere dendropark. Jällegi annab "Ester" võrreldamatult rohkem informatsiooni kui "Tartu Kodulugu" ja ka Eesti Maaülikooli koduleheküljelt annab rohkem välja lugeda. Kust algavad eksitused?

Sellest, et olemata linnaosana iseseisev haldusüksus – nagu näiteks Nõmme Tallinnas –, pole Tähtvere samasugune märksõna nagu "Tähtvere mõis" või "Jänese Rada" või "Emajõe Jööriik" või "Ilmatsalu linnutee".

/Järg lk 8./

Kambja raamatukogu kolis uhiuue kooli rüppe

Avarates ja valgusküllastes ruumides asuvad raamatukogu, lugemisaal ja internetipunkt

Tähtsündmus

Kambja raamatukogul oli suvelõpul jüripäev – tuhanded raamatud pääsesid korterelamu kitsukesest kolmetoalisest korterist valgetesse ja avaratesse ruumidesse uhiuutele riulitele.

Kambja uus – kaua tehtud kaunikene – koolimaja on tublisti rohkem, kui lihtsalt üks õppeasutus koolieas lastele ja noortele. Uue kooli juurde on põhjust tulla igas eas inimestel. Huvilisi ootavad raamatukogu, lugemisaal (25 kohta) ja internetipunkt (6 arvutit), staadion ja mitmesuguseid kultuuriüritusi pakkuv saal (350 kohta).

Koolimajas tegutsemist jätkav rahvaraamatukogu (asutatud aastal 1913) täidab ka likvideeritud kooliraamatukogu ülesandeid. Raamatukogu koosseisu kuuluvad juhataja (0,5 ametikohta), raamatukoguhoidja ja internetipunkti administraator.

PÜÜAB PILKU: Kambja koolimajas uue kodu leidnud raamatukogus on palju avarust nii raamatutele kui lugejatele. Foto: Peeter Ruuge

„Küsimuseks jääb, kuidas haldusvõimu ja bibliograafilist võimu teineteisele lähendada.“

Peeter Olesk: „Raamat võib olla valmis, raamatukogu seda olla ei saa, sest lugeja pole kunagi valmis ja lugejaskonna struktuur muutub üha (ning võib maakondades tublisti erineda sama paiga elanikkonnast). Teiste sõnadega, tihtipeale otsustab võim raamatukogu üle, ise teadmatagi, milles asi tegelikult seisab. Olen seda kogenud palju kordi ega usu hästi, et olukord paraneks.“

/Algus lk 7./ Ta jääb mitme märksõna vahele ja iseenesest ei sunni miski teda niimoodi välja tooma, et Tähtvere-alane trükisõna oleks eraldi leitav. Kas see on vajalik? Ma usun, et on ja Tähtvere pole erand. Alles hiljuti palusid mult 2 erinevat ametkonda korralikku kirjeldust Edise kohta Jõhvi külje all ja mitte kaugemas minevikus, vaid läbi ajaloo olevikuni. Allikatena tulid arvesse taas "Ester", Jõhvi Keskraamatukogu koduloonurk, Ida-Viru Maavalitsus, Jõhvi Linnavalitsus, Jõhvi Vallavalitsus, Eesti aiandite infokataloog ning – kõige kindlam oli koostada Edise mõisa kirjeldus endal ja lasta see läbi vaadata Jõhvi linnapeal Aavo Keermel, kes ise elab Edise külas.

Niisiis ei lange haldusvõim ja bibliograafiline võim kokku. Nad vajavad koolmekohti ja nagu tähelepanelikud inimesed hästi teavad, kogenud raamatukoguhoidja täidab seda ülesannet väga kohusetundlikult. Küsimuseks jääb, kuidas haldusvõimu ja bibliograafilist võimu teineteisele lähendada. Vastus ei sõltu eeskätt raamatukogust – ehkki nõnda tihtipeale arvatakse. Vastus sõltub informatsiooni kestvast märksõnastamisest ja viidetest märksõnade vahel ning pidevast dialoog-

gist märksõna kasutaja ja tema tekitaja vahel. Selles pole midagi uut. Miks on siis nii, et inimesi, kes oskavad kas virtuaalset või füüsilisest raamatukogust midagi leida, on märksa vähem kui neid, kes trükist küll mistahes kujul vajavad, ent leida teda ei oska, kuid on veendunud, et süüdi on korra puudumine kogus ja mitte nende eneste pädematus?

Igasugune raamatukogu nõuab heuristilist lähenemist. Võim on seda harva ja pigemini suure surmaga. Tüüpiline võim tahab valmis kaupa ning võimalikult kohe – umbes nagu ostja poes.

Raamat võib olla valmis, raamatukogu seda olla ei saa, sest lugeja pole kunagi valmis ja lugejaskonna struktuur muutub üha (ning võib maakondades tublisti erineda sama paiga elanikkonnast). Teiste sõnadega, tihtipeale otsustab võim raamatukogu üle, ise teadmatagi, milles asi tegelikult seisab. Olen seda kogenud palju kordi ega usu hästi, et olukord paraneks.

Ehk on selline pessimism liias? Kui vaadata ülevõtteid meie maa- ja linna-raamatukogudest, siis jah, neid on järjest korda tehtud ning kümne aasta jooksul (1995-2005) on arvutipark täiesti teistsugune. Oskan seda öelda Tartu Ülikooli

Raamatukogu pealt, kus aastal 1995 oli probleemiks leida direktorile kirjutusmasin. Arusaadavalt on kasvanud ka lugeja Interneti-oskused. Kuid käär selle vahel, kuidas jaotuvad Interneti universumis nähtav ning varjatud aine ja selle vahel, mida lugeja asjast jagab, on endiselt harali. Igakord see ei ole lugeja enda süü, sest ööpäeva pole võimalik pikendada. Pole lugeja süü seegi, et me siirdume avatud ühiskonda, milles märksõnastamist vajava informatsiooni hulk on põhimõtteliselt suurem kui koonduslaagri-ühiskonnas. Ent just seetõttu, et me oleme nii mobiilsed ja transiitsed, me vajamegi ajaloo juurde tagasikutsumist. Osalt muide ka selleks, et oleks selge, mida me tunneme ja mida mitte.

Seepärast ma kordan: **lokaalajaloolise trükisõna leitavus märksõnastiku mõttes peab olema süstemaatilisem ja tema kättesaadavus osetavuse mõttes kaugelt parem kui seni.** Et võim sellest aru pole saanud, see näitab tema seesmist nõrkust.

Tähtveres 25. juunil 2005

Peeter Olesk

Kaasaegsest raamatukogust on kasu kõigile

Tänavused tähtpäevad Koosal: 125 aastat raamatukogundust, 95 aastat raamatukogu

Ühe raamatukogu lugu

Tänavu tähistatakse Koosa raamatukogu 95. aastapäeva, aga raamatukogunduse algusest Koosal möödub 125 aastat.

Selgituseks natuke ajaloo

1880-ndate aastate teisel poolel toimus Eesti raamatukogude arengus tagasilöökk. Väga suurt osa mängis siin tsaarivalitsuse rahvavaenulik poliitika ja ka venestustootlused. Samuti raamatukogunduse õiguslik olukord. Raamatukogude asutamine oli lubatud üksnes kubermangu- ja suuremates maakonnalinnades. Maal oli keelatud raamatukogusid avada.

Raamatukogusid võidi asutada aga koolide juurde. Nii asutati Koosa vallakooli juurde raamatukogu 1880. aastal. Sellest kirjutab Tartu Eesti Seitung järgmist: „Kavastu vallas on käsil nelja raamatukogu asutamine: Koosa külas vallakooli juures raamatukogu juba tegutseb.“

Seda kooli juures tegutsenud raamatukogu ei peeta siiski praeguse Koosa raamatukogu eelkäijaks.

1910. aastal sai Kavastu Rahvahariduse Selts loa asutada Koosale raamatukogu. See toimus 11. oktoobril 1910. a. Seltsi raamatukogu asutajaliikmed olid T. Mägi, K. Liiv ja Markus (eesnimi teadmata). Riigilt saadi selleks 100 rubla toetust. Raamatuid oli 205 eksemplari.

Ajaleht Sakala kirjutas 28. oktoobril 1910. aastal: „Tartumaalt. Kodaverest.

Siinsel haridusseltsil anti luba Koosa külas raamatukogu avada. Selts on aga aineliselt väga nõrgal järjel. Riigilt saadi 100 rubla toetust. Puudub ruum, kus pidu ehk koosolekutki võiks toime panna. Senini oli Koosa küla tuletõrjute seltsi saal haridusseltsil koosolekute jaoks hinnata tarvitada aga nüüd tegi tähendatud selts otsuseks, ka koosolekute eest harilikku maksu s.o 10-15 rubla korra pealt võtta. Asja arutusel leidsid enam jagu tuletõrjute seltsi liikmeid haridusseltsi sihi väga kahjuliku olevat, nimelt olla selts oma kõneõhtutel ja koosolekutel alaliselt rahva halbu külgi piitsutanud, ähvardada tööliste aega viita ja viimsete silmi selgitada, ei kiita kohalist rahvast sugugi ja kui nüüd niisugusel seltsil ruumi anda, siis olla see halbtuse etendamine ja võtta viimaks tuletõrjute seltsi põhja alt ära.“

Vaatamata haridusseltsi „nõrgale ainelisele järjele“ kasvas raamatute arv kogus kiiresti. 1912. aastal oli raamatukogus 465 köidet. Esimesed viis aastat hoiti raamatuid ühe asutajaliikme Tõnis Mäe kodus. 1915.aastal ehitati tuletõrjeseltsi majal kõik siseruumid valmis ja raamatukogu toodi siia üle. Teise aastakümne lõpul oli raamatukogus ligi 800 köidet, see oli selle aja kohta suur arv.

Kavastu Hariduse Seltsi raamatukogu 1925. aasta aruandest selgub, et kogus oli 857 köidet ja loetud oli neid aasta jooksul lugeja poolt 1685 korda. Võimalus oli ka kohapeal lugeda. Raamatukokku käis viis ajalehte ja kaks ajakirja. Raamatukogul olid ka harukogud Tähemaal ja Varnjas.

Raamatukoguhoidjaks oli sel ajal kooliõpetaja Aleksander Laumets.

Kõik muutus 1940.aastal, kui seltsi tegevus lõpetati ja raamatud anti üle koolile. Sõjatuli neid ei hävitanud, kuid „raamatukogude puhastamise“ tagajärjel hävitati siingi raamatud viiekümne aastate keskpaigaks peaaegu täielikult. Kui 1941 a. koostatud aruande järgi oli neid 1500 eksemplari (oli üks suuremaid kogusid maakonnas), siis 1944. a. oli raamatuid kogusse jäänud 902 eksemplari.

Raamatukogu töötas kooli ruumides 1950. aastani, olles algul koolidirektori **Hilja Taimre**, seejärel õpetaja **Elsa Pärna** hoole all. Kõige staažikam raamatukogu-hoidja **Florelli Kõiv** asus Koosa raamatukokku tööle 1951. a ja lahkus töölt aastal 1998, et pidada väljateenitud vanaduspuhkust. Aastatel 1994-1998 töötas koos Florelli Kõivuga raamatukogus ka **Signe Kõnd**.

Aastate jooksul on raamatukogu palju kolinud. Kõige pikemat aega (aastatel 1964-82) oli raamatukogu asukohaks koolihoone. 1982. aastal koliti raamatukogu üle uude elumajja, kus ühte korterit jagati juuksuri ja teeninduspunkti. Aegamisi jäi ka see ruum kitsaks ja alates 1995. aastast asub raamatukogu Koosa lasteiaia ühes tiivas.

Tänasest päevast Koosa raamatukogus

Tänase päevaga võib raamatukogu rahul olla ja rõõmsalt vastu minna oma 95. aastapäevale. Meil jätkub külastajaid ja jätkub ka lugemist. Ja see on ju peamine.

Kui 1998. aastal raamatukokku tööle tulid, siis tuli küll masendus peale: katus lasi läbi, akendest tuli nii palju külma, et fondiruumis temperatuur talvel palju üle 5-6 kraadi ei tõusnud... Kuid oli ka head: oli ruumi, oli raamatuid ja oli lugejaid.

Tasapisi hakkas ka olukord muutuma. Katus sai parandatud, aknad said uued. Sel kevadel sai raamatukogu ka täismahus remondi. Seda tänu projektirahadele ja valla toetusele. Ka vanad riulid on uute vastu vahetatud.

Palju tööd on veel ees. Seda just info-tehnoloogilise poole pealt. Raamatukoguteenuste kvaliteet ei peaks kannatama sellepärast, et me elame maal – selles suunas tuleb edasi töötada.

Loodan, et ilusast ja kaasaegsest raamatukogust on rõõmu ja kasu kogu valla rahvale. Loomulikult on hea meel ka selle pärast, et Tartumaal on jälle juures üks remonditud, kena maaraamatukogu.

Raamatukogu juhataja **Sirje Leini**

JÄLG KOOSA KULTUURIELLU: Raamatukoguhoidja Sirje Leini või rahul olla – nüüd saab ta lugejaid teenindada korralikult remonditud ruumides.

Vanamoodne kirjanik armastab ja austab fakte

Mats Traat: „Kunagi ei tea me ajalooost nõnda palju, kui peaksime teadma.“

Kohtumisrõõm

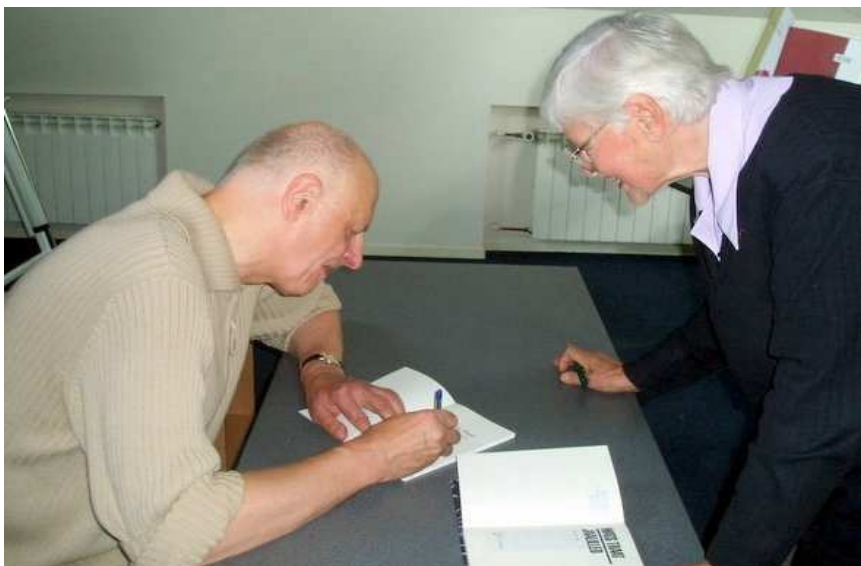
„Mina olen selline vanamoodne kirjanik, ei salli sellist umbkaudu väljamõtlemist,“ nentis Mats Traat, kui 7. septembril Kõrvekülas Tartumaa raamatukogurahvaga kohtus.

„Kasutan autentset materjali, kui vähegi võimalik. Ajalugu ei ole lampkast, kuhu võib mida tahes valada.“

Mats Traat, kes oma loominguga on kujundanud juba aastakümneid eesti kirjanduse palgejooni, peab oluliseks, et kirjanik toetuks faktidele ega lubaks endale primitiivseid skeeme. „Kunagi ei tea me ajalooost nõnda palju, kui peaksime teadma,“ nendib kirjamees. „Me ei tunne oma ajalugu, me oleme harjunud haletsema, kui vaesed ja viletsad me oleme.“

Mats Traadi hinnangul on Eestis tänamatu kirjutada ajaloo teemadel: meil on väga vähe publitseeritud dokumente. Ka kirjanikel pole aega istuda arhiivis – see ei ole ju nende töö. „Miks ei kirjutanud Tammsaare ajalooost?“ ilmestab kirjamees oma arvamust retoorilise küsimusega.

Mats Traati kuulama kogunenud raamatukoguhoidjate seas oli ka pensionipõlve pidav Vaiki Agarmaa Kambjast.

AUTORILT LUGEJALE: Pensionipõlve pidav Kambja raamatukoguhoidja Vaiki Agarmaa palub Mats Traadilt autogrammi. Foto: Hele Ellermaa

„Teate ju küll, milliseid usumatuid asju on toimunud Eesti külades üheksakümneendate algusest tänapäevani välja – kas olete ehk mõelnud, et sellest kõigest võiks kirjutada,“ küsis Vaiki Agarmaa kirjanikult, kes millalgi aastakümnete eest Kambja raamaturahvast oma külaskäigu- ja maaelutruudusega lummas.

„Sellele küsimusele on väga lihtne vastus: üks inimene ei jõua kõike,“ nentis Mats Traat. „Ma ei ole jõudnud oma raamatutes isegi kolhooside moodustamiseni, ammuks siis lõhkumiseni.“

Praegu pühendub Mats Traat „Minge üles mägedele“ XII jao kirjutamisele.

Toivo Ärtis

”Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts...”

Raamatukoguhoidja Siiri Ušakova imetleb naabervalla Alatskivi näitetrupi etendust

Teorõõm

„Ikka öeldakse: tõde ja õigus ...“ – nende Ralf Parve luuleridadega, loetud jutustaja Alo Kurvitsa poolt, algas Alatskivi näitetrupi etendus ”Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts, talud soo ja raba sees”.

Lavastus kajastamas sündmust, mis leidis aset Alatskivi mõisas 2. märtsil 1905. aastal.

Etendus toimus 6. augustil, kordusetendus 3. septembril Alatskivi Hirveaias. Vaatama, õigem oleks siiski öelda nautima, oli tulnud palju inimesi.

”Idee autoriks oli Ülo Must, stsenaarist ja lavastaja Reet Kruup, kava kujundajaks Eva Krosmann,“ rääkis näitetrupi liige Külli Must. „Näitetrupil mingit nime ei ole, see saadi kokku veenmistöö tulemusel, sest enamuse ”näitlejaid” astus üles esimest korda elus. Proovid olid väga lõ-

busad ja kõik sujus. Üks filmimeestest oli sel õhtul Reet Kruubi klassivend Alatskivi Keskkooli päevilt Andres Kull, ETV operaator. Kuna neil oli äsja klassi kokkutulek, lubas ta selle etenduse üles võtta ja kutsus ühe kolleegi ka kaasa.”

Minule kui vaatajale valmistis kaasa haarav ja tore näitemäng rõõmu. Heameel oli näha tuttavaid inimesi nii andekalt ja tõetruult mängimas – mõisavalitseja rollis Tõnu Truus, metsäulemana Matti Siim, paruniprouana Külli Must, parunina Ants Koolman, Mihklina Jaako Lindmäe, Peetrina Eino Toikka, vahimehena Ülo Must, Märdina Karl Elken. Kindlasti jälgis igaüks tuttavate inimeste mängu ehk pingsamalt, kuid ega see välistanud vaimustumist kogu näitetrupi liikmete mängust.

Selles näitemängus oli fantastiliselt ära kasutatud Alatskivi lossi ja parki: toatüdrukud puhastasid avatud akendel vesteldes hõbevaagnaid, terrassil jalutasid ja tantsisid preilid ja noorhärрад... Loss oli loojangupäikeses muinasjutuliselt kaunis .

Kallis selle õhtu näitemängu vaataja ja ka sina, kes ehk sel korral Hirveaeda ei jõudnudki! On meil olnud veidi aega peatuda ja ringi vaadata, kui palju on meie kõrval toredaid, andekaid inimesi? Püüd- kem ikka nende loometegevusest osa saada, seda hinnata.

Leidkem aega teiste ja ka enda tarvis, väärtustagem selle tubli juhendaja ja näiteringi tööd. Võtkem vastu see kingitus, mis neil meile, publikule, pakkuda on!

Mida soovida Alatskivi näitetrupile?

Palju, palju uusi mõttevälgatusi, jõudu- jaksu ja teotahet nende elluviimisel sära- silmsele lavastajale Reet Kruup’ile! Näi- tetrupi liikmetel soovitan alles hoida see ühtekuuluvustunne, mis teid näiteringi proovides, etendustel... ja küllap tava- päevaelski ühendab!

Aitäh teile, naabervalla rahvas, ilusa näitemängu eest!

Siiri Ušakova,

Kallaste raamatukogu juhataja

Mats Traat kohtus Elvas lugejatega

Kirjandusel on Mats Traadi sõnul kindel funktsioon – kujutada inimest isiksusena

Ajakaja

Septembrikuu teisel neljapäeval kogunes linnaraamatukogu kaminasaali hulgaliselt Mats Traadi loomingu austajaid ja kirjandushuvilisi.

Teenekas kirjanik Mats Traat, kelle noorusaastad on seotud Elva ümbrusega, rääkis elvalastele oma tööst proosakirjanikuna, tõlkijana ja stsenaristina. Praegu ootavad lavastamist mitmed tema kirjutatud stsenaariumid.

Traadi viimaste aastakümnete tegemisi on saatnud suur huvi ajaloo ning maaelu vastu. Traat alustas oma minevikuainelisi romaane teosega “Puud olid, puud olid hellad velled,” kus ta kirjeldab möödunud sajandi taluolustikku ja rahva vaimulaadi. Seda temaatikat jätkab tema elutööks peetav sariromaan “Minge üles mägedele”, mille tegevus toimub ühes ja samas paigas, Otepää lähedal asuvas Palanumäe talus. Romaani tegevus algab 1845. aastal ja jõuab seni ilmunud 11 jaos välja 1933. aastani.

Kaheteistkümnemes osa on tegemisel ja see jõuab välja 1935. aastasse.

“See on mu kodukandi lugu ja ühe talupere käekäik läbi aegade,” ütles Traat. “Olen kasutanud romaanis oma kodukandi maastikke ja inimesi. See on minu vanemate ja nende laste lugu.”

Traat märkis, et romaani pealkiri ei ole valitud juhuslikult, see on tõusmine üles-

poole nii vaimses kui materiaalses mõttes. See on pidev teelolek.

“Tahan jõuda oma romaaniga 1946. aastasse ning astuda edasi enda valitud teel,” kinnitas Traat.

Arhiivimaterjalide uurimise tulemuseks on Traat väärtustanud Eesti maaelu arengus ajajärke, mis on ajaloo uurijate poolt senini vähest tähelepanu pälvinud. Nii rõhutab Traat baltisakslaste positiivset rolli Eesti põllumajanduskultuuri arendamisel. Vähe on tema sõnul uuritud ka ajajärku peale talude väljaostmist aastatel 1865-1885. Just sel ajal suurenes Eesti talumajanduse jõukus kolm korda, selle asemel on räägitud rohkem tolleaegsest rõhumisest.

“Tuli vaadata, mis tollal tehti ja kel sellest kasu oli,” ütles Traat.

Kuulajaskond ärgitas Traati vaatama tulevikku ning küsis temalt arvamust nii kaasaegse ühiskonna väärtushinnangute kui kaasaegse kirjanduse kohta.

Tagasihoidliku inimesena, kes ei ole kuulunud ühessegi parteisse ega kavatse enda sõnul neisse ka iialgi astuda, hoidus Traat Eesti ühiskonna hetkeseisundist rääkides siiski teravatest avaldustest.

“Prominendid arvavad, et kõik kodumaine on halb, et pole vaja tartu murret ja eesti keelt, laulupidusid ja rahvuskultuuri, elektri jaamu ega raudteed,” ütles Traat. “Nagu ühiskond on ristteel, nii on seda ka kirjandus. Valitseb üleminekuaia segadus, kuid sellega ei ole üleminek veel lõppenud.”

Traat ei nõustu nendega, kes räägivad, et kirjandust pole vaja. Kirjandusel on tema sõnul kindel funktsioon – kujutada inimest isiksusena. Kirjanduse objektiks on inimene ja kirjaniku ülesandeks on tungida inimhinge, vaadata, mis toimub inimese ja mis rahva hinges. Tänapäeval kirjutatud novellides minnakse aga inimese hingest mööda ning selle asemel kirjeldatakse näiteks maastikke või midagi muud ja seetõttu on novell pealiskaudne.

Kui Traadil paluti võrrelda inimese muutumist ajas, tunnistas ta, et väga raske on võrrelda tänapäeva inimesi eelmistel sajanditel elanud inimestega, sest pole täpselt teada, mida mõtlesid inimesed sada aastat tagasi, selliseks võrdluseks puudub sobiv mõõdik.

“Minevikku möödame me kristliku eetika mõõdupuuga, millele rajanes tollal rahva heaolu. Maailmas on toimunud suured muudatused ja tekkinud on uued mõõdikud,” tõdes Traat.

Traat kinnitas, et ta ei pea end heaks astroloogiks, pealegi on tema arvates tulevikku raske ette näha.

“Kuna kogu aeg tuleb igasuguseid probleeme juurde, on ennustused kurvad, kuid mitte lootusetud. Kõik hädad ja õnnetused, mis on tänapäeva maailmas, võivad ka meid tabada,” arvas Traat.

Elvalastel avanes võimalus kuulata kirjaniku esituses luuletusi tema 2002. aastal ilmunud luulekogust “Uued Harala elulood.”

Mare Nõmmik

Esmatrikk: Elva Postipoiss, 17.09.2005

Tunnustamisettepanek

Lea Tali Lohkvast – tõeline rahvavalgustaja

Lohkva raamatukogu nõukogu poolt esitame 2005. aasta parimaks maaraamatukoguhoidja kandidaadiks Lohkva raamatukogu juhataja Lea Tali.

Lea Tali on raamatukoguhoidja töö kõrval mitu aastat tegelenud aktiivselt noorte lugejatega.

Kauni kujunduse on saanud väiksemate laste lugemistuba, kus nooremad koolilapsed veedavad meeleldi pikki õhtupoolikuid.

Heategevuslikus korras on Lea Tali koondanud kirjandushuvilised noored näitetrupiks, mis aktiivselt osaleb erinevate luulekavade ja näitemängudega nii valla üritustel kui ka maakonnas. Esinemas on käidud Tartu Linnamuseumis,

Kõrvekülas, Tartu koolinoorte näitemängupäeval Sadamateatris, lisaks on toimunud Lohkva raamatukogus toredad kirjanduslikud pärastlõunad koos tegevkirjanikega.

Tublilt tööd teeb ta ka uuema kirjanduse populariseerimiseks, mitmed lasteluuletajad on tänutundes otsinud raamatukoguga ühendust oma loomingu tutvustamiseks ja tagasiside saamiseks.

Eelmise aasta suurim ettevõtmine oli projekti raames lavastatud H.Chr. Anderseni kava koostamine ja esitamine. See Lea Tali poolt kirjutatud näidend pälvis sooja vastuvõtu maakondlikul näitemängupäeval ja sellele järgnes hulgaliselt kutseid erinevatele kirjandusüritustele.

Lea Tali on töös klientidega sõbralik ja abivalmis, tõeline rahvavalgustaja.

Lohkva raamatukogu nõukogu liikmed:
Anneli Jõgioja,
Lilia Raudheiding,
Kaljo Pung,
Ülle Joonas

Tunnustamisettepanek

Alati abivalmis ja sõnakas Anne Freienthal Alatskivilt

Meie kandidaat on **Anne Freienthal**.

/---/ Meie arvates on Anne hästi hakama saanud Alatskivi valla raamatukogude liitmise ja selles ametis on ta juba mitu aastat vastu pidanud. Ameteid, töid ja aruandeid tuli talle sellega seoses igatahes meie arvates kõvasti juurde. On päris raske end jagada kooliraamatukogu ja külaraamatukogude tööde vahel. /---/

Peale kõige muu on Anne alati rõõmsameelne, abivalmis ja sõnakas. Temas on ka piisav annus kunstnikuhinge. /---/

Renna, Riina

Anne Freienthal: „Taandan enda ja vabandan soovitajate ees! /---/ See on pikem jutt siit Alatskivi mailt, aga veel on tõesti kiire töövihikuaeg...”

Põneva tunniplaaniga suvekool Rõngus

Harrastuskirjanik Ain Särge kohtus täiskasvanute koolitajatega ja õpiringide õppuritega

Suvetraditsioon

Täiskasvanute koolitajate ja Õpiringide Seltsi „Semud“ vabariiklik suvekool toimus tänavu Rõngus.

Suvekoolis osalejatel oli võimalus tutvuda Rõngu kultuurilooga. Tervitussõnad ütles Aivar Kuuskvere, ülevaate valla külaliikumisest andis kultuurinõunik Sirje Kruusel. Rõnguga seotud kultuuritegelastest vestsid meile Laine Meos, Helju Reha ja Annli Aan Tartumaa Muuseumist. Jalgsimatkal saime teada nii Vabadasamba loo kui *Kõvera Kõrtsi* vaikelust... Kirikus tervitas meid õpetaja Diina Tuulik oma malbe ja teaberikka vestlusega. Edasi nautisime perekond Karjuse ilu- ja töömahukat aeda.

Surnuaial võtsid meid unustamatult ilmekalt võtsid vastu, rääkisid ja juhendasid sisutihedalt Rõngu Keskkooli õpilased Siim, Germo, Gerli ja Taimar oma õpetaja Anne Leppikuga.

Kohtumine kirjaniku, arsti ja mesiniku Ain Särjega oli igati üllatav. Õhtuks olid meid rõõmustama tulnud kohalik naisansambel oma uhiuutes säravates rõngu rahvariides Helve Päidi juhendamisel ja kantritantsijad *Rote Hosenboden* Kuigatsist Katrin Kõivu juhendamisel.

Hommik algas tõeliselt suurte lindude – jaanalindude – elu ja käitumise jälgimisega Ants Karro ökotalus. Nauditav elamus oli silitada jaanalinnumuna ning kinnitada ilus sulg kübarale või rinda.

FOTOMÄLESTUS KULTUURILOOLISEST RÕNGUST : Grupp laagrilisi Rõngu raamatukogu kivi juures.

Jalutasime Uderna endise koolimaja pargis, põikasime sisse Elva Muuseumisse, saime huvitavat teavet ravimtaimede Mall Värvalt ja kasutasime veskiemand Mae Juske külalislahkust kliikakke maitstes ja veskit uudistades. Õhtu veetisime ilusas raamatukogus Helge Luku hingeminevaid luuleridu kuulates.

Vahva üllatuse tegi Sirje, kelle kingitud Rõngu valla embleemiga särgid läksid loosi teel Saaremaale Laimjalga ja Järva- maale Jänedasse.

Kolmanda päeva hommikul saime oma silmaga näha kuulsate Võrtsjärve mängude avamist.

Tore oli see, et meie laagri tegemistes osalesid ka kohalikud elanikud.

Kuku-raadio tegi Lainega intervjuu meist ja laagris toimuvast.

Toitlustus oli Kaare ja OÜ Ledini koostöö. Mmm: maasikad! Ööbisime rahvamajas.

Laagriliste nimel

Õnne Paimre ja Laine Meos

Vaimulik laulupidu toimus tänavu Tartus

„Tarkuse allikal“ oli Tõnis Mäe uue laulu „Kohtume allikal“ esmaettekanne

Kultuurisündmus

Tartu laululaval toimus 11. juunil kolmas vaimulik laulupidu, mille motoks oli “Tarkuse allikale”.

Nagu laulupeod ikka, algas ka vaimulik laulupidu suure rongkäiguga. Laulupeotule süütas EELK Avinurme koguduse õpetaja Rene Alberi.

Laulupeo kavas kõlasid nii vaimulikud kui ilmalikud lood. Tartusse oli saabunud üle Eestimaa 165 koori ja kümmekond puhkpilliorkestrit, samuti külalisi Venest, Leedust, Soomest ja Saksast.

Tartu linnapea Laine Jänes pidas südamliku, tundelise ja sügavamõttelise tervituskõne. See haaras, kutsus ja pani sügavalt süüvima omaenese osasse nende laulude sõnumi edasikandjana, ka oma isiklikust panusest sõnumitoojana siin maapeelses elus.

Selleks peoks oli valminud Tõnis Mäe uus laul “Kohtume allikal”, mille solistideks olid autor ja sopran Pille Lill.

Taevataat soosis laulupeo korraldajaid, lauljaid ja pealtvaatajaid. Vaid eelviimase laulu ajal, kui ühislauluna kõlas võimsalt Tõnis Mägi “Palve”, avas ta taevaväravad valla.

Pidu olid jälgimas president Arnold Rüütel koos abikaasa Ingrid Rüütliga, EELK peapiiskop Andres Põder koos abi-Raamatukoguhoidja Siiri Ušakova

Ilmus mahukas ülevaate-teos "Majad, raamatud, inimesed: 90 aastat Tartu linnaraamatukogu"

Oktoobri algul pidulikult esitletud trükis (ajaloolise osa koostaja ja umbes poolte artiklite autor Elle Tarik) tutvustab linnaraamatukogu ajalugu ja arengut alates selle asutamisest 1913. aastal Tartu Rahvaraamatukogu Seltsi poolt kuni 2004.aastani.

„Sõjakäigu trofeed“ Kõrveküla raamatukogus

Uudne ja eluline fotomaterjal jõudis Eesti Kultuuriloolisse arhiivi

Peegeldus

Piret Noorhani ja Alar Madisson avasid 5. oktoobril Kõrveküla raamatukogus Tartumaa raamatukoguhoidjate osalemisel fotonäituse „Pooltund kirjanikuga“.

Fotonäituse teokssaamisest annab põgusa ülevaate näitust tutvustav kirjutis:

„Näitus *Pooltund kirjanikuga* teeb kokkuvõtte aastatel 2001-2003 Eesti Kultuuriloolise Arhiivi poolt läbi viidud aktsioonist *Kirjanik ja tema keskkond*, mis sündis vajadusest täiendada fotokogu uude ja elulise fotomaterjaliga.

EKLA külluslik ja põnev fotokogu täieneb peamiselt vabatahtlike annetustega, mis jõuavad arhiivi isiklike ja tõiste kontaktide kaudu. Samuti on Kirjandusmuuseumi fotograafid läbi aastate jäädvustanud majas toimuvaid üritusi ja jõudnud oma kaameraga teinekord kaugemale – peamiselt Tartus toimuvatele kirjandus- ja kultuuriüritustele.

Meie kirjanduslik maastik on aga palju avaram ja mitmekesisem. „Kõnelevad pead“ konverentsi ja koosoleku kõnepuldis ja neile järgnevad klaasiga või klaasita vestlusringid dokumenteerivad küll ka tegelikkust, kuid annavad tänases kirjandusmaailmas liialt ühekülse ettekujutuse. Pealegi ei satu suur osa suleseppadest neile kogunemistele mitte kunagi või satuvad väga harva. Ja muidugi on inimene kõige loomulikum ümbruses, mida ta päris omaks peab – teinekord koguni kindluseks, mida võõraste sisetungi eest kõige kiivamini kaitstakse.

Varustatuna nende eluliste eelteadmiste ja hulga heade lootustega sai 2001. aasta

KIRJANDUSLOOLISE TROFEENÄITUSE AVAMINE : Piret Noorhani ja Alar Madisson Tartumaa raamatukoguhoidjate ees. Foto: Hele Ellermaa

kevadel laiali saadetud ringkiri kümnetele eesti kirjanikele palvega lasta pildistamissooviga “võõrad” üle oma läve. Ringkirjale tuli vaid paar vastust. Rännak tormijooksuga oli ebaõnnestunud. Taganeda polnud aga kusagile, sest EKLA ammune abimees Eesti Kultuurkapital oli projekti toetuseks raha juba eraldanud. Niisiis tuli valmistuda pikemaks individuaalseks piiramiseks.

Selle sõjakäigu trofeed on nüüd teie ees ja nagu fotodelt näha, sõjaks tegelikult ei läinudki – aktsioon kulges rahus ja üksiteisemõistmises ning külalisi Kirjandusmuuseumist võeti lahkesti vastu Keilas ja Kuldres, Võnnus ja Verioras, Ruilas ja Raplas – Tartust ja Tallinnast rääkimata. Palju tänu kõigile võõrustajatele!

Ehkki ekspeditsioon sai kõvasti ekselda Eestimaa käänulistel külateedel ning mõni külakoera käest puredagi, oleme kõigele vaevale ja vereohvritele vaatamata tulemusega rahul: ühtekokku fotograferiti enam kui 30 kirjanikku ja arhiivi laekus 680 värsket fotoülesvõtet. Näituse pealkiri rõhutab aga operatiivsust, milleks fotograaf sunnitud oli. Kui tavapäraselt veedetakse portreeritavaga tunde kui mitte päevi, et saavutada veenvat ja kunstipärast jäädvustust, siis need fotod on sündinud tunni või paari jooksul – teinekord veel kiireminiigi.“

Alar Madisson,
fotograaf & autojuht

Piret Noorhani,
suhtekorraldaja & kaardilugeja

Kirjanik ja tema keskkond 2001-2003

Aastal 2001: 150 foto, 200negatiivi, 63 ETV kirjandussaate koopiati. H. Kiik, H. Mänd, H. Jürisson, A. ja V. Beekman, V. ja A. Raud, N. Baturin, A. Valton, A. Kaalep...

Aastal 2002: K. Kasemaa (Võnnu pastoraat), E. Valter (Kotka talu, Kuldre küla, Urvaste), A. Paju (Veriora), P. Beier (Tartu), J. B. Isotamm (Tartu)...

Aastal 2003: EKL aastakoosolek Tallinnas, M. Kivastik, Kauksi Ülle, Vanemuise kultuuritänav, S. Rannamaa (Tallinn), E. Lättemäe (Tallinn), V. Koržets (Tallinn, Nõmme), EKL ja Looming (M. Sirkel, A. Kivirähk, U. Uibo), J. Ehlvest, A. Ehin ja L. Seppel (Rapla), H. Jõgisalu (Märjamaa), L. Tungal (Koerataja talu, Ruila küla), A. Merilai (Tartu, TÜ), L. Metsar (Tartu, Annelinn), A. Pilv (Tartu, Wilde publi ja raamatupood), M. Jääger (Tartu, Vanemuine), K. Murutar (Vehendi küla, Rannu vald).

Mõõduvõtmine

Kõrveküla raamatukogu koos Ülenurme raamatukoguga kuulutavad välja internetipõhise infootsingu võistluse Tartumaa raamatukoguhoidjatele.

Võistlus algab 25. oktoobril kell 9.00, aega vastamiseks on 26. oktoobril kella 19-ni.

Võistlus on individuaalne, suunatud raamatukoguhoidjale, mitte asutusele. Vastata peaksid proovima kõik, sest internetiotsingut on igapäevatoos kõigil meil vajalik teha ja lugejaid juhendada. Loodame vastuseid saada kõigilt raamatukoguhoidjalt.

NB! Parimatele vastajatele auhindad.

Vastused palun saata hiljemalt 26.okt. kella 19-ks küsimuste koostajale Kersti Neemestele: kersti@ylenurme.ee

Tunnen vastutust iga sõna eest...

Lugemiselamusi nii uudisraamatutest kui ka varemilmunud väärtteostest

„Sõna seob“ on uus rubriik, mille Melliste raamatukogu juhataja Aasa Sulg hiljuti Mäksa valla lehe veergudele istutas.

„Arhiivandmete alusel täitub Melliste raamatukogul tänavu 85. tegevusaasta,“ selgitab Aasa Sulg uut leherubriiki vallaharva silmade ette saates. „Hea lehelugeja, et Sulle enam kui 10000-lise raamatuga vaimumaailma ust paotada, tekkiski mõte algatada vallalehes valikuline raamatuid tutvustav rubriik: „Sõna seob“. Rubriigis on kavas avada lugemiselamusi nii uudisraamatutest kui ka varemilmunud väärtteostest, mis raamatukogu riulitel Sinugi lugemisjärge ootamas. Kohtumiseni!“

Kolleeg Aasa Sule poolt sõnastatud lugemiselamuste kajastustest leiab nii mäletamist väärivaid fakte kui värvikaid meeleoluvirvendusi – kõigiti tore ja vajalik lisaväärtus argise sisuga vallalehele.

Raamatusoovitus

Virve Osila „ELU & AEG. Eluaeg“

Ida-Virumaal Mäetagusel elava luuletaja 17. riimitud mõtteavalduste kogu. Virve Osila koos naisansambliga “Sügislilled” oli Mellistes kohtumisõhtul 1997.a. sügisel ja allakirjutanul oli rõõm luuletajaga taas kokku saada augustikuul autori kodukohas.

Autor ise arvab enda kohta: “Mina pole luuletaja ametilt, vaid hingelt – Jumal on mu sellisena loonud – ja ma tahan Tema heldust paljudega jagada. Seepärast tunnen vastutust iga sõna eest, mille paberile panen ja püüan kirjutada nii, et lugeja saaks osa sellest, mida mina imetlen, armastan... ka taunin”.

*...Vahtrik vilgutab vaske, kaasik kumendab kulda;
tantsutrallis tuul ennast ei talitse.*

Mullast tärganud ilu murdub tagasi mulda...

Sügis mihklikuud võimukalt valitseb...

Fred Jüssi „Maailma mõte“

Imeilus raamat – vormilt ja sisult. Nii tekst kui fotod inimeselt, kes avalisilmi looduses kõnnib ja kinnisilmigi looduse hinge näeb.

...Ootan septembrit. Ootan pimedaid öid ja kasteseid hommikuid, ootan kureparvi, pohli ja jõhvika. Nii tore on päikeselise sügispäeva kirkas õhus see tuhandete võrguniitide sädelus. Tuuleõhk kannab noori ämblikke jumal teab kust jumal teab kuhu. Sügis toob hinge rahu.

Veel midagi ses sügise ootuses: värvid. Ei ole kahte ühesugust sügist. Kased lähevad küll alati kollaseks ja sinikalehed punaseks, aga haavad ja vahtrad on ettearvamatud...

„Evaldi armastus. Kirjad“

See kirjadekogu üritab omal moel elustada aega, mil teatri tegemine oli aade ja rahast tavaliselt ei räägitud. Raamatu väljaandmise idee on sündinud sarmika ja naeruhimulise näitleja ja lavastaja, noore Evald Hermaküla mõttest, mis ta kord oma noorele naisele Riinale ütles: ”Hoi mu kirjad alles, kui ma ükskord kuulsaks saan, võid need avaldada.”

Raamatu aluseks on 213 kirja ja fotod aastatest 1960- 1970 .

...Iga tõelise kunstniku hing on keeruline ja vastuoluline ning mõista saab teda ainult sugulashing. Meeleheitel võib igasuguseid asju teha. Aeg elab edasi meie lastes. Ükskõik, kui vägevaid tegusid me enda arvates ka teeme, igaviku seisukohalt on see tühine...

Juhan Saar „Valus naer“

Tartumaal Laevas 75 aastat tagasi sündinud, väga mitmeid aegu üle elanud, mitmeid ametiposte vahetanud, Vilsandile kodu rajanud autor on varasemast tuttav nii proosakirjaniku, luuletajana kui ka lastekirjanikuna. Mälestusteraamatusse on koondunud kokkusaamised põhiliselt kirjandusringkonda kuulunud loomeinimestega erinevatel ajaetappidel erinevates olukordades ja kirja on need lood pandud juhansaareliku huumori ja osava sõna-seadega. Raamatut ilmestavad Hugo Hiibuse sõbralikud žaržid.

...Mälestusi tahtsin ma juba poisipõlves kirjutada, sest mind võlus hullupööra, kuidas Stevenson ja Scotti lordid mängleva kergusega oma seiklusrikkast elust jutustasid.

Üks tark mees – ma ei mäleta kes, sest tarku mehi on maailm liigagi täis – ütles, et mälu värskendamiseks peab rusikaga vastu laupa lööma ning lausuma: ”Seesam, avane!” Ja kui varakamber seepeale tööpoolest avaneb, siis tuleb kähku igast ajusopist mälestusküllud kokku korjata ning raamatusse raiuda, nagu rahvaluules nõnda ilusasti öeldakse...

„Eesti teadmamehed ja teadjanaised“

Ajakirjas “Avanemine” avaldatud intervjuud

...Kui vaadelda inimesi enda ümber, võib näha, et paljudes neist on peidus üks väga kurb väike poiss või väike tüdruk. Kui last on muinasjutumaailma uskumise pärast õigel ajahetkel sellest ilma jäetud, siis paneb laps selle maailma enese jaoks lukku. Mulle meeldib väga Tõnu Trubetski laul” Muinasjutud õpetavad meile elu”. Tegelikult nii ongi. Kui laps tegeleb ainult arvutimängudega, on see nagu surnud energiaring. Sellises lapses pole varsti enam terakestki loovust, need mängud võivad lapsest roboti teha. Muinasjutumaailm täidab fantaasiat, haldjad ja võlurid aitavad maailma kauni, võlulise ja maagilisena näha...

Melliste raamatukogu juhataja Aasa Sulg

Tunnustamisetepanek

Anita Priks Äksist – hea meeskonnajuht

Teen ettepaneku nimetada meie maakonna parimaks raamatukoguhoidjaks Anita Priks Äksi raamatukogust.

Arvan, et tema on hea näide positiivsest ellusuhtumisest, millega mõjutab ka teisi. On tegutsenud nii oma küla, valla kui kogu Tartumaa laste arendamise heaks.

Tähelepanuväärseks tuleb lugeda lasteraamatupäeva ürituste vedamist (hea meeskonnajuhina!) Tartu maakonna koolidele ja raamatukogudele juba 4 aastat järjest. Viimane näide on H. Chr. Anderseni juubel.

Huumorimeel ja lahe sõnaseadmisanne, reisihiivid ja hea suhtlusoskus on teinud Anitast ühe vahva kolleegi. Ta on igati väärt tunnustust!

Arvab Tiina Kõrveküläst

Tere! Mina pakun Anita Priksi, kuna Karinit on juba tunnustatud. Nende korraldatud ülemaakonnalsed üritused on juba üks põhjus miks võiks sel aastal olla parim Anita. Elle

„Raamatukogu kaudu e-maailma“

Väike valik 2005. aasta raamatukogupäevade üritusi Tartumaa raamatukogudes

Raamatukoguhoidjate Ühingu ärgitusel peetakse Eestis oktoobrikuu lõpul taas raamatukogupäevi. Nii suurtes linnaraamatukogudes kui tillukestes küllaraamatukogudes lähtuvad ettevõtmised sel korral juhtmõttest „Raamatukogu kaudu e-maailma“. Tartumaa raamatukogudes keskendutakse muuhulgas lugejaile tarkvaraprogrammi URRAM kasutamise võimaluste agaramale tutvustamisele.

Kõrveküla raamatukogu

*Alar Madissoni fotonäitus „Pooltund kirjanikuga“, näituse tutvustused õpilastele.

*Kõrveküla Põhikooli õpilastööde näitus teemal „Mina ja raamatukogu“.

20. oktoober: kohtumine Rootsi raamatukogutöötajatega.

25.-26. oktoober: võistlus „Infootsing internetist Tartumaa raamatukogudele“.

*„Meie Lehe“ 10. numbri väljaandmine.

Härma raamatukogu

17.-20. oktoober: otsingumäng – URRAMI kasutamine 6.-9. klassi õpilaste poolt.

20. oktoober: ettelugemispäev „Hõimlaste lood“.

12. oktoober: kohtumine Kerttu Soansiga.

Teedla raamatukogu

21. oktoober: reisimuljeid Prantsusmaalt.

26. oktoober: omaloominguõhtu (luuletusi ja pilte arvatist).

Elva linnaraamatukogu

26. oktoober kell 18: teine kirjandustuur „Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes“ – Teet Kallas, Kalev Kesküla, Triin Soomets.

28. oktoober kell 18: kohtumine Helga ja Enn Nõuga.

Lohkva raamatukogu

21. oktoober kell 17: kohtumine Einar Laignaga.

30. oktoober kell 14: raamatukogupäevade pidulik lõpetamine, etendus "Kuldlindu püüdmas".

Vedu raamatukogu

6.-30. oktoober: näitus "Vanaemalt lapselapsele – Leili Veeberi mänguloomade näitus".

26. oktoober: Mall Värva tutvustab oma raamatuid.

Kuuste raamatukogu

18.-19. oktoober: etlusvõistlus Kalju Kanguri loominguust.

21. oktoober: Kalju Kanguri juubeliüritus.

Vara raamatukogu

20. oktoober: Ester Sarali loodusfotode näituse „Värvide valguses“ avamine.

Melliste raamatukogu

12. oktoober: Kerttu Soansi kohtumine lugejatega koolis ja raamatukogus.

28. oktoober: Pere ja kultuuritraditsioonid – kohtumine Tiia Kõnnussaarega.

18.-20. oktoober: Informiinid IV-VI klassile.

20. oktoober: Muinasjuttude fantaasiamaailm – loe, jutusta, näitle.

Kambja raamatukogu

*Lugejamäng "Internet või teatmeteosed – valik on sinu" – 5. kuni 9. klassi õpilastele.

20. oktoober: "Anderseni igihaljas looming" – ettelugemis- ja joonistamistunnid 1. kuni 3. klassi õpilastele.

Tunnustamissetpanek

Laine Meos Rõngust – väga kohapaikne raamatulemb

Elga pani mulle tungivalt südamele, et ma parima töötaja nime *meiliksin* ja täna ja kohe. Seekord langes meie valik kokku – **Laine Meos**, kes juba ammu oleks pidanud selle tiitli saama. Miks me ei võiks kahte töötajat välja valida?

Elga ja Sirje

Raske on kolleegide tööd hinnata, lihtsalt ei tea ju!

Ja missugused on hindamise kriteeriumid?

Statistiliste andmete järgi? Aruannete järgi või hoopis ühiskondliku aktiivsuse

järgi? Kellega lihtsalt rohkem suhtleme ja kelle töid-tegemisi teame?

Kõige parem ja õigem hindaja oleks ikka lugeja. Kuidas temalt seda küsida? Vallalehtede kaudu? Küsitluslehtede kaudu?

Võib-olla hinnata ja esile tõsta neid, kes on saanud uued ruumid!? Või organiseerinud kap. remondi raamatukogus? Igal juhul on olnud neil enneolematu töökoormus.

Esitaksin **Laine Meose!** Ka Arike Tiina on endiselt tubli ja Aasa!

Eks me kõik teeme oma tööd nii nagu oskame ja suudame, oma võimaluste ja arusaamade piires.

Eve Lähtelt

Tere! Arvan, et see võiks olla Rõngust Laine Meos. Laine lihtsalt on nii kaua ühes kohas olnud, et ta on tiitlit väärt.

Sügisvärvikirevust! Aasa

Tunnustamissetpanek

Maret Lukken Ilmatsalust – väga tubli inimene

Maret Lukken – väga tubli inimene. Jõuab tööd hästi teha, õppida ja tantsida jne.

Tiina Arike

Tähelepanuavaldus

Õnnitlen kõiki kolleege raamatukogupäevade puhul ja soovin, et ikka iseendale ka aega võetaks.

Parimat!

Laine